

WiderScreen.fi 2/2007

21.12.2007

Tuhat sivua tähtiloistoa ja
tunnetta

- Peter von Bagh: Tähtien kirja

Kimmo Ahonen

Tulostettavat versiot

- [htm](#)- [pdf](#)[\[takaisin\]](#)

Tuhat sivua tähtiloistoa ja tunnetta

Ohjaajan tuotannon mukaan tapahtuva luokittelu on helpoin tapa elokuvien lokerointiin. Kuitenkin keskivertokatsojalle elokuvien pääosan esittäjät, samaistumiseen houkuttelevat elokuvatähdet, ovat usein keskeinen syy elokuvalipun hankkimiseen. Peter von Bagh heittäytyy *Tähtien kirjassa* elokuvatähteyden maailmaan elokuvahullun lähes uskonnollisella hurmiolla. Kirjan sivuilta huokuu elokuvaentusiastin valtava tietämys, mutta myös palava rakkaus elokuvaan ja elokuvatähtiin. Siksi *Tähtien kirja* on Baghin laajan tuotannon henkilökohtaisimpia teoksia. Laaja-alaisuutensa ja kirjoittajan eläytyneen asiantuntemuksen vuoksi se on myös kansainvälisesti poikkeuksellinen teos.

Elokuvatähteyks on Baghille osa länsimaista kulutuskulttuuria, mutta silti samanaikaisesti eräänlaista "puolijumaluutta". Tähdet eivät ole Baghille etäisiä tutkimuskohteita, vaan rakkaita ystäviä ja palvonnan kohteita. Bagh toki käsittelee myös tähteyden teollista luonnetta, mutta painottaa silti tähteyden mysteeriä, tähteyden elämyksellistä kokemusta, joka tekee heistä roolejaan suurempia hahmoja.

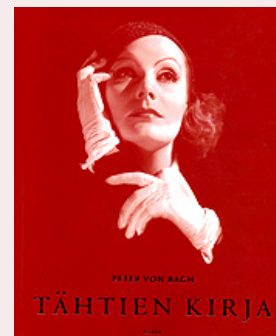
Teoksen rakenne on yllättävä: se toimii elokuvatähtien ja aikakausien mukaan enimmäkseen kronologisesti etenevänä tähtiluettelona, tai pikemminkin tähtikarttana, jossa jokaista elokuvatähteä kohden on yleensä tekstiä muutaman sivun verran. Tähtivalikoima on saatu tällä metodilla huikean suureksi: omat sivunsa on saanut reilusti yli 300 näyttelijää! Määrä on melkoinen, ja on selvää ettei taitavinkaan kirjoittaja pysty käsittelemään näin laajaa määrää alkamatta väkisinikin toistaa itseään. Urakka on mahdollon, ja juuri siksi Bagh on oikea henkilö suoriutumaan siitä.

Tähtien kirja on toimituksellisesti ja taitollisesti laadukas ja tyylikäs julkaisu, kuten Baghin ja Otavan pitkään jatkuneelta yhteistyöltä sopii odottaakin. Tekstimäärä on paikoin hengästyttävä: kahdelle palstalle jaetun leipätekstin ohella sivut on täytetty anekdooteilla. *Tähtien kirja* on nimensä mukaisesti kuvaus elokuvatähdistä, heidän tuotannostaan, erityispiirteistään ja elämästään. Esipuheessa sekä lukujen alkuun sijoitetuissa katsauksissa luodaan ansiokkaasti katsausta tähtijärjestelmän erityispiirteisiin. Muuten tähtiteollisuuden ja tähtien luomisen mekaniikka jää siinä vähemmälle huomiolle, mutta teoksen keskiössä ovatkin henkilöt, eivät rakenteet. Pääosassa on tähtien elokuvatuotanto ja valkokangasimago, sen sijaan tähtien henkilöhistoria jää sivummalle. Lähikuvan suuntaaminen tähtiin luo välillä vaikutelmaa kuin itsestään syntyvistä, elokuva-alan lainalaisuudet ylittävistä poikkeusyksilöistä.

Bagh on tunnettu nimenomaan Hollywoodin kultakauden asiantuntijana. Tämä näkyy tähtivalinnoissa, mutta vähemmän kuin etukäteen ajatellen voisi olettaa. Bagh toteaa esipuheessaan, että teos on kallellaan Hollywoodiin, koska "todellisuutemme on kallellaan". Tauno Palon – jota ei ole kirjassa sen enempää kuin muitakaan suomalaisia näyttelijöitä – kaltaiset kansalliset tähdet ovat saattaneet tuottaa yhtä "valtaisia tunnetiloja" kuin maailmannimet. Kuitenkin Hollywoodin levitysjärjestelmä ja tähtikultin ruokintakoneisto mahdollisti tähteyden kansainvälisen hehkun ja maailmanmaineen. Eurooppalaisia tähtiä on toki mukana Emil Janningsista Penélope Cruzein. Yhdysvaltain ja Euroopan ulkopuolelta mukana on oikeastaan vain Toshiro Mifune ja Bruce Lee (!) sekä pieni katsaus intialaiseen elokuvaan. Hollywood-painotuksella on hyvät perusteet, ja toisaalta painotuksen perusteilla ei ole merkitystä, sillä kyse on leimallisesti kirjoittajan omista intohimoista. Bagh toteaaakin, että *Tähtien kirja* on kirja "meistä", eli ensisijaisesti länsimaisen elokuvayleisön tähdistä ja tähtikokemuksista. Tähtien tuotannosta poimitaan esiin myös muita kuin itsestäänselvyyksiä. Esimerkiksi Boris Karloffin kohdalla esiin nostetaan *Frankensteinin* sijaan Michael Curtizin *The Walking Dead*.

Kuten on arvattavissa, Bagh ei arvosta nykypäivän elokuvatähtiä samalla intensiteetillä kuin klassisen Hollywoodin kuninkaita ja kuningattaria. Hänelle klassisen Hollywoodin tähdet olivat "taide-esineitä", kun taas nykypäivän tähdet ovat loputtomasti hiottuja myyntiartikkeleita, katsojille paketoituja "teollisuustuotteita". Nostalgia voittaa tässä analyttisyyden, sillä suurimmat tähdet ovat Baghin omassa nuoruudessa koettuja tähtiä. Toisaalta tämäkin kuuluu tähtien kokemiseen ja on yleisinhimillistä. Suurin osa vaikuttavimmista elokuvaelämyksistä koetaan nuorena, ja sama pätee varmasti tähtien kokemiseen. Toki myös elokuvatähteyks on leimallisesti pirstaloituneempaa ja enemmän muille elämäalueille soluttautunutta kuin 50 vuotta sitten. Madonnan tai David Beckhamin globaali suosio on suurempaa kuin nykyhollywoodin kuumimpien näyttelijätähtien, eikä tähtien kollektiivinen kokeminen ole tietenkään samanlaista kuin studiojärjestelmän kulta-aikana. Baghkin myöntää silti viisaasti, että muutama uusista päiväperhoista tulevat varmasti olemaan "ikuisia" siinä mielessä kun klassisen Hollywoodin tähdet.

Teoksen positiivinen yllätys onkin, että myös nykyelokuvan tähdet saavat – Baghin varautuneesta ennakko-asenteesta huolimatta – kohtuullisesti palstatilaa. Sehän jo tiedettiin, että Bagh osaa kirjoittaa John Waynea tai Marilyn Monroesta, mutta kiintoisaa onkin lukea

hänen luentaansa Charles Bronsonista, Nicole Kidmanista tai Arnold Schwarzeneggerista. Tosin osa näistä loppupuolen teksteistä jää luonnostemaisiksi heitoiksi. Silti, mukana on herkullisia tiivistyksiä. Esimerkiksi Mickey Rourken nykyistä imagoa Bagh luonnehtii seuraavasti:

"Nyt jäljellä on ruma ja runneltu ihmisriekale, väkivallan konkreettinen ruumiillistuma ja melkein tunnistamaton muisto käytetyistä mahdollisuuksista (...) Se katu-uskottavuus, ja aitous, jota Rourke tuntuu elämässään epätoivon vimmallalla tavoitelleen, on nyt empirisesti saavutettua konkreettista valuuttaa."

Sattuvasti sanottu. Nykytähtiä käsittelevät tekstit ovat, lyhydestään huolimatta, oivaltavia, ja siksi olisi kiinnostavaa lukea lisää Baghin tekstejä myös nykyelokuvasta.

Peter von Bagh on haastatteluissa todennut pitävänsä *Tähtien kirjaa* merkittävimpänä teoksenaan pitkään aikaan. Itse en automaattisesti nostaisi sitä hienon *Rikoksen hehkun* (1997) yläpuolelle, mutta on todettava, että teos sisältää Baghin tuoreinta ja innostuneita tekstiä vuosiin. Bagh ei juurikaan piittaa ns. akateemisen elokuvatutkimuksen piirissä tehdystä tähtitutkimuksesta. Alan perusteosta, Richard Dyerin *Stars*-kirjaa, ei tässä teoksessa siteerata. Mutta miksi pitäisikään, sillä henkilö- ja elokuvakeskeinen analyysi toimii hyvin ilman Dyer-viittauksia. Peter von Bagh kulkee omia polkujaan, ja hyvä niin.

Tähtien kirja on rakkaudentunnustus elokuvan palvotuille – ja myös unohdetuille – tähdille. On selvää, että nuoremman sukupolven elokuvaharrastajille klassisen Hollywoodin tähtiloiston palvonta ei asetu niin itsestään selviin uomiin kuin mitä Baghilla. Toisaalta, *Tähtien kirja* on kirjoittajan henkilökohtainen herkkukattaus enemmän kuin viileän etäinen tutkimuksellinen katsaus aiheeseen. Kirja suorastaan edellyttää myös lukijalta henkilökohtaista heittäytymistä.

Peter von Baghilla on kummallinen kaksoisrooli suomalaisessa elokuvatutkimuksessa. Toisaalla on omaperäinen ja tarkkanäköinen esseisti, dokumentaristi ja elokuva-ensyklopedisti, joka osaa kirjoittaa elokuvasta herkästi, innostavasti ja eläytyen. Toisaalla on Filmihullun sivuilla akateemisille elokuvatutkijoille ja elokuva-arkistolle tulikivenkatkaisia tuomioita jakeleva cinefiili. *Tähtien kirjan* on onneksi laatinut ensiksi mainittu Bagh. Teos on erinomaisen viihdyttävää ja sivistävää luettavaa. Siihen, samalla tavoin kuin Baghin *Elokuvan historiaan*, palaa mieluusti yhä uudestaan. Innostava, elämyksellinen teos!

Kimmo Ahonen

[WiderScreen.fi 3/2007](http://WiderScreen.fi/3/2007)

Lähteet

Peter von Bagh (2006) *Tähtien kirja*. Helsinki: Otava, s. 944.

© WiderScreen.fi 21.12.2007